

BURSA İLİ 2025 YILI DIŞ TİCARET DEĞERLENDİRME RAPORU

**ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ GENEL SEKRETERLİĞİ
AR-GE ŞUBESİ**

Őubat, 2025

Hazırlayan: Őzlem DANIŐMAN AKŐAPA

İÇİNDEKİLER

1. Genel Bilgi...	3
2. Bursa İli Dış Ticaret Verileri	7
3. Bursa İli Sanayisinin Yapısı	15
3.1. Otomotiv Sektörü	21
3.2. Tekstil ve Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektörü.....	23
3.3. Gıda Sektörü.....	24
4. İllere Göre Ar-Ge Merkezi Sayısı	26
5. İllere Göre Tasarım Merkezi Sayısı	34
6. Uluslararası Yatırımlar	36
Kaynaklar	37

1. GENEL BİLGİ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre, Bursa'nın 2024 yılı nüfusu 3.238.618 kişidir. Bursa, 17 ilçesi, 1'i büyükşehir olmak üzere 18 belediyesi bulunmaktadır. Bu ilçeler şunlardır: Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer, İnegöl, Gemlik, Gürsu, Kestel, Mudanya, Karacabey, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi, Yenişehir, İznik, Keles, Büyükşehir ve Harmançık. (Kaynak: <http://www.bursa.gov.tr/ilcelerimiz> , www.tuik.gov.tr)

Tarih boyunca ipekböceği üretimiyle bir dönem dünyanın en çok aranan atlas ve ipeklili kumaşlarının üretildiği Bursa, günümüzde otomotiv, makine, tekstil ve gıda sanayi sektöründe ülke çapında söz sahibidir. Önemli ulaşım ağlarının üzerinde bulunması ve temel ihtiyaç mallarının temini için hammadde kaynaklarının varlığı, Bursa'nın her dönemde ticari bir merkez olmasını sağlamıştır. Ekonomik gücü ve yarattığı katma değerle bugün Türkiye ekonomisinin lokomotiflerinden biri olan Bursa; ekonomik aktivitenin zenginliği ve sosyo-kültürel çeşitliliği ile Türk ekonomisinin geliştirilmesi, ekonomiye yeni ivmeler kazandırılmasında aktif ve yönlendirici bir gücü temsil etmektedir. Ülke ve bölge ekonomisinin gelişmesine, ihracat yönüyle döviz girdisi sağlanmasına, istihdama ve sanayi altyapısının güçlenmesine sağladığı katkılarla Bursa, ekonomik açıdan büyük bir dinamizm sergilemektedir.

İl sanayisi ve ihracatında; otomotiv, tekstil, makine imalatı ve gıda sektörleri ilk sıralarda yer almaktadır. Tarım ve gıda sektörü il ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Taze sebze-meyve, dondurulmuş gıda vb. ürünler üretilmekte ve ihraç edilmektedir. Buna bağlı olarak il, özellikle meyve suyu, alkolsüz içki, işlenmiş süt ürünleri, konserve, konsantre salça üretiminde ülke genelinde önemli paya sahiptir. Toprak ve maden işleme sektöründe; çimento, cam imalatı ve linyit çıkarma işlemleri gerçekleştirilmektedir. 2005/9310 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Uludağ Üniversitesi ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi; Görükle Kampüsünün 471.230 m² alanında faaliyet göstermekte olup Türkiye'nin 20. Teknoloji Geliştirme Bölgesidir. Uludağ Üniversitesi Görükle kampüsünde kurulan Teknopark, Ar-Ge maliyetlerini düşürerek Bursa sanayine önemli hizmetler verecek, yurtdışı kaynaklı yüksek bilgi ve teknoloji isteyen sektörlerin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Konferans salonu, yemek salonu ve kafeteryası, seminer ve sergi salonları, ofisler ve laboratuvar alanları ile birçok firmaya ve kişiye hizmet verme kapasitesine sahiptir.

Tablo 1. İl Hakkında Kısa Bilgileri İçeren Tablo

NÜFUSU (2023)	3.214.571
YÜZÖLÇÜMÜ (km²)	10.882
YÜZÖLÇÜMÜ BAKIMINDAN SIRASI	27.
NÜFUS YOĞUNLUĞU (km²)	308
KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSYİH (\$) (2022)	11.591
İTHALAT (Bin \$) (2023)	10.625.230
İHRACAT (Bin \$) (2023)	12.735.722
DIŞ TİCARET HACMİ (Bin \$) (2023)	23.360.952
ÜLKE DIŞ TİCARET HACMİNDEKİ PAYI (%) (2023)	3,78
İL LİMANLARINDA YÜKLEME-BOŞALTIMA YAPILAN TOPLAM GEMİ/YÜK (2023)	3.870 adet 5.819.168 ton
TOPLAM İŞYERİ SAYISI (2023/9)	91.776
SOSYAL GÜVL. KAPSAMINDA ÇALIŞAN SAYISI	1.047.752
SOSYAL GÜVL. KAPSAMINDA EMEKLİ SAYISI	699.719
SOSYAL GÜVL. KAPS. BAKM. YÜKÜMLÜ SAYISI	1.240.911
SOSYAL GÜVL. KAPSAM ORANI	99,50%
KAYITLI İŞSİZ SAYISI	94.489
AÇIK İŞ SAYISI	134.759
İŞE YERLEŞTİRME SAYISI	66.382

Kaynak: <http://www.bursa.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler>)

Tablo 2. Yıllar itibarıyla ilçelerin nüfus ve nüfus yoğunlukları

İLÇESİ	2021 NÜFUSU	2022 NÜFUSU	2023 NÜFUSU
Büyükorhan	9.321	8.940	10.325
Gemlik	118.037	120.245	122.171
Gürsu	99.278	102.601	103.770
Harmancık	6.016	5.979	6.334
İnegöl	286.848	294.485	299.203
İznik	44.050	44.236	44.988
Karacabey	84.241	84.907	85.765
Keles	11.246	10.955	11.321
Kestel	72.439	74.109	75.954
Mudanya	105.308	108.011	109.964
Mustafakemalpaşa	101.407	102.284	103.944
Nilüfer	518.382	536.365	543.934
Orhaneli	18.786	18.543	19.527
Orhangazi	80.216	81.110	81.862
Osmangazi	884.451	891.250	885.273
Yenişehir	54.485	54.844	55.745
Yıldırım	653.307	655.856	654.491
GENEL TOPLAM	3.147.818	3.194.720	3.214.571

Kaynak: TÜİK 2023 Verileri

İLÇE ADI	NÜFUS YOĞUNLUĞU 2021	NÜFUS YOĞUNLUĞU 2022	NÜFUS YOĞUNLUĞU 2023
Büyükorhan	18	18	20
Gemlik	294	300	304
Gürsu	937	968	978
Harmancık	15	15	5
İnegöl	257	263	267
İznik	59	59	59
Karacabey	73	73	74
Keles	18	18	18
Kestel	183	187	191
Mudanya	285	293	298
Mustafakemalpaşa	62	62	63
Nilüfer	939	972	985
Orhaneli	22	22	23
Orhangazi	159	160	161
Osmangazi	1424	1435	1425
Yenişehir	76	76	77
Yıldırım	5939	5962	5949
BURSA	302	307	308
TÜRKİYE	110	111	110

Kaynak: TÜİK 2023 Verileri

Tablo 3. İş ve Çalışma Hayatı

TOPLAM NÜFUS		SGK KAPSAMINDA BAKMAKLA YÜKÜMLÜ TUTULANLARIN SAYISI (2023)				ORAN (%)
		MEMUR	BAĞ-KUR	İŞÇİ	TOPLAM	
Bursa	3.214.517	217.474	325.604	697.833	1.240.911	38,84
Türkiye	85.372.377	7.767.875	9.762.702	16.522.405	34.052.982	39,93

Kaynak: T.C. Bursa Valiliği "Bursa 2023 Sosyo-Ekonomik Göstergeler" Raporu

TOPLAM NÜFUS		SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMINDA EMEKLİ AYLIĞI ALAN KİŞİ SAYISI (2023 /9)				ORAN (%)
		MEMUR	BAĞ-KUR	İŞÇİ	TOPLAM	
Bursa	3.214.517	79.228	97.169	523.322	699.719	21,9
Türkiye	85.372.377	2.474.514	2.844.065	10.433.338	13.913.920	16,31

Kaynak: T.C. Bursa Valiliği "Bursa 2023 Sosyo-Ekonomik Göstergeler" Raporu

TOPLAM NÜFUS		SGK KAPSAMINDA ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI (2023/9)				SGK KAPSAMINDA ÇALIŞANLARIN TOPLAM NÜFUSA ORANI (%)
		MEMUR	BAĞ-KUR	İŞÇİ	TOPLAM	
Bursa	3.214.517	95.595	118.405	833.752	1.047.752	32,79
Türkiye	85.372.377	3.649.448	3.102.492	18.815.210	25.567.150	29,98

Kaynak: T.C. Bursa Valiliği "Bursa 2023 Sosyo-Ekonomik Göstergeler" Raporu

İŞSİZLİK ORANI 2023/12

	ORANI (%)
BURSA	8,3
TÜRKİYE	8,8

Kaynak: TÜİK 2023 Aralık İşsizlik Verileri

FAAL İŞ YERİ VE İŞÇİ SAYISI (2023)

İŞ YERİ SAYISI	İŞÇİ SAYISI
91.776	833.752

Kaynak: Bursa Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü

Tablo.4 OSB'LERDEKİ FİRMA VE ÇALIŞANLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
TEKSTİL	870	60.271
OTOMOTİV VE YAN SAN.	335	69.893
MAKİNE	164	14.105
ELEKTRİK VE ELEKTRİKLİ ARAÇ	9	1.582
MOBİLYA VE ORMAN ÜRÜNLERİ	182	13.165
METAL	156	11.784
GIDA	59	5.685
KİMYA	170	9.402
AMBALAJ	30	2.224
DERİ	42	2.801
PETROL ÜRÜNLERİ	1	20
DİĞER (CAM, DÖKÜM VB.)	253	20.188
TOPLAM	2271	211.120

Kaynak: Bursa Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2023 İl Brifing Raporu

2. BURSA İLİ DIŞ TİCARET VERİLERİ

Bursa, Türkiye'nin en önemli sanayi ve ticaret merkezlerinden biri olarak, son dört yılda dış ticaret fazlası veren bir şehir olmayı sürdürmüştür. 2021-2024 dönemi incelendiğinde, küresel ekonomik dalgalanmalara rağmen Bursa'nın ihracat gücünü koruduğu ve ithalat bağımlılığını dengelemeye çalıştığı görülmektedir.

İhracat Performansı

Bursa, 2022 yılında ihracatını **12,16 milyar dolar** seviyesine çıkararak son dört yılın en yüksek rakamına ulaşmıştır. Ancak 2023 ve 2024 yıllarında küresel ekonomik dalgalanmalar, döviz kuru etkileri ve uluslararası talepteki değişimler nedeniyle ihracatta hafif bir gerileme yaşanmıştır. 2024 yılında Bursa'nın ihracatı **11,48 milyar dolar** olarak kaydedilmiş ve 2023'e kıyasla bir miktar düşüş göstermiştir.

İthalattaki Değişimler

İthalat tarafında ise 2022 ve 2023 yıllarında yükseliş eğilimi görülmüştür. 2023'te ithalat **10,05 milyar dolar** seviyesine ulaşarak en yüksek seviyeye çıkmıştır. 2024 yılında ise ithalat **8,92 milyar dolar** seviyesine gerileyerek Bursa'nın dış ticaret fazlasını artırmasına katkı sağlamıştır. İthalattaki bu düşüş, yerli üretim kapasitesinin artırılması ve tedarik zincirlerinde yapılan stratejik değişimlerle açıklanabilir.

Dış Ticaret Dengesi ve Hacmi

Bursa, dış ticaret fazlası veren bir şehir olmaya devam etmektedir. 2023 yılında **1,84 milyar dolar** seviyesine kadar gerileyen dış ticaret fazlası, 2024'te tekrar artarak **2,56 milyar dolara** yükselmiştir. Bu durum, ithalatın azalması ve ihracatın güçlü kalmasıyla mümkün olmuştur.

Dış ticaret hacmi açısından bakıldığında, 2022 yılında **21,82 milyar dolar** ile zirveye ulaşan hacim, 2023 ve 2024 yıllarında bir miktar düşüş göstermiştir. 2024 yılı itibarıyla Bursa'nın toplam dış ticaret hacmi **20,4 milyar dolar** olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler, şehir ekonomisinin hâlâ güçlü bir ihracat yapısına sahip olduğunu, ancak küresel ekonomik koşullardan etkilendiğini göstermektedir.

Tablo 5. Bursa İli Dış Ticaret verileri 2023-2024 (1000 USD)

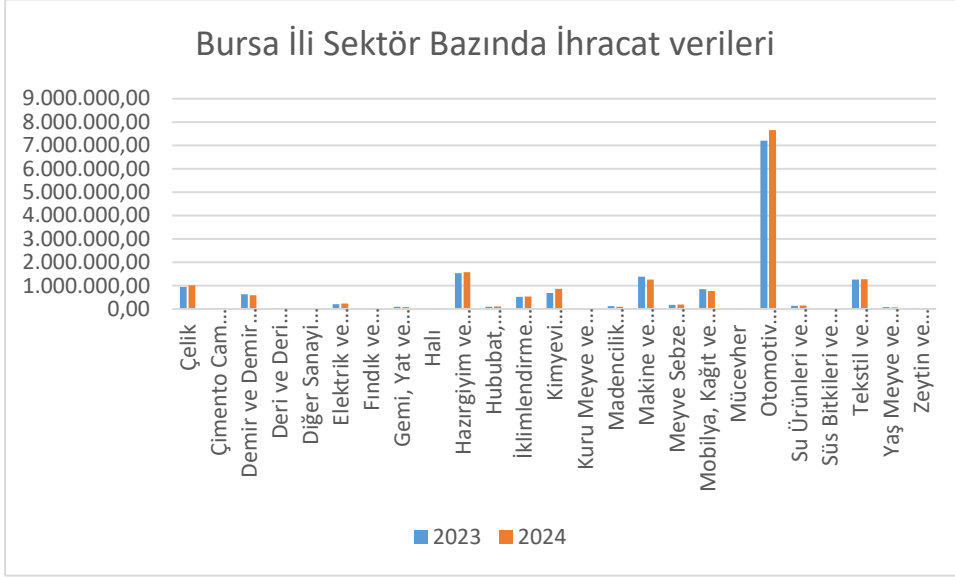
Yıllar	İhracat Dolar	İthalat Dolar	dış ticaret hacmi	dış ticaret dengesi
2021	11.142.647.753	8.200.993.001	19.343.640.754	2.941.654.752
2022	12.167.604.729	9.655.039.105	21.822.643.834	2.512.565.624
2023	11.902.421.131	10.054.548.078	21.956.969.209	1.847.873.053
2024	11.484.227.110	8.925.913.427	20.410.140.537	2.558.313.683

Kaynak: TİM 2024 Verileri

Tablo 6. Bursa İli Sektör Bazında İhracat Rakamları 2023-2024 (1000 USD)

31.12.2024 İHRACATÇI FİRMALARIN KANUNİ MERKEZLERİ BAZINDA SEKTÖR İHRACAT PERFORMANSI (1000 \$)			
SEKTÖR	2023	2024	DEĞ.
Otomotiv Endüstrisi	7.203.334,86	7.654.711,99	%6,3
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1.544.274,51	1.574.928,90	%2,0
Tekstil ve Hammaddeleri	1.259.898,68	1.283.893,48	%1,9
Makine ve Aksamları	1.391.909,12	1.258.106,53	-%9,6
Çelik	952.110,67	1.012.951,91	%6,4
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	695.936,41	861.848,95	%23,8
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	854.572,70	777.960,79	-%9,0
Demir ve Demir Dışı Metaller	630.928,53	598.965,98	-%5,1
İklimlendirme Sanayii	529.277,18	538.481,25	%1,7
Elektrik ve Elektronik	217.329,15	235.060,31	%8,2

Kaynak: TİM 2024 Verileri

Kaynak: TİM 2024 Verileri

Grafik 1. Bursa İli ihracat Verileri

Bursa, Türkiye'nin önde gelen sanayi ve ihracat merkezlerinden biri olarak 2024 yılında da güçlü performansını sürdürmüştür. Şehir, üretim kapasitesi, gelişmiş sanayi altyapısı ve stratejik konumu sayesinde ihracatta istikrarlı bir büyüme sergilemiştir. Sektörel bazda değerlendirildiğinde, otomotiv (%6,3), kimyevi maddeler (%23,8), çelik (%6,4) ve elektrik-elektronik (%8,2) sektörleri ihracatlarını artırırken, makine ve aksamları (-%9,6), mobilya-kağıt ve orman ürünleri (-%9,0) ile demir ve demir dışı metaller (-%5,1) sektörlerinde gerilemeler gözlemlenmiştir.

Bursa'nın en güçlü ihracat sektörü olan **otomotiv endüstrisi**, 2024 yılında **7,65 milyar dolarlık** ihracat hacmine ulaşarak liderliğini sürdürmüştür. Şehrin köklü otomotiv üretim altyapısı, güçlü yan sanayi ekosistemi ve küresel pazarlardaki rekabet gücü, bu sektördeki büyümeyi destekleyen temel unsurlar olmuştur. Dünya çapında faaliyet gösteren otomotiv devlerine ev sahipliği yapan Bursa, hem iç hem de dış pazarlarda önemli bir üretim merkezi konumundadır. Elektrikli ve otonom araçlara yönelik yatırımların artmasıyla birlikte, otomotiv sektörünün önümüzdeki yıllarda daha da büyümesi beklenmektedir.

Bursa'nın güçlü olduğu bir diğer alan ise **tekstil ve hazır giyim sektörüdür**. Yüzyıllardır tekstil üretiminde önemli bir rol üstlenen şehir, bu geleneği günümüz modern sanayisiyle birleştirerek sürdürülebilir bir ihracat modeli oluşturmuştur. **Hazır giyim sektörü 1,57 milyar dolar, tekstil ve hammaddeleri sektörü ise 1,28 milyar dolar** ihracat hacmine ulaşmıştır. Bursa'nın sahip olduğu geniş üretim ağı, yenilikçi tasarım gücü ve kaliteli ürünleri, Avrupa ve Orta Doğu pazarlarında rekabet avantajı sağlamaktadır. Özellikle teknik tekstil ve sürdürülebilir üretim uygulamaları, sektörün gelecekteki büyümesini destekleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Tablo 7. İllere Göre İhracat Verileri (USD)

İl	2023 İhracat Dolar	2024 İhracat dolar	değişim oranı	pay
İstanbul	116.867.743.145	115.509.157.364	-1,2%	48,6%
Ankara	12.354.301.049	14.514.567.339	17,5%	6,1%
İzmir	14.211.735.343	14.033.781.867	-1,3%	5,9%
Kocaeli	12.744.257.579	13.090.223.242	2,7%	5,5%
Bursa	11.902.421.131	11.484.227.110	-3,5%	4,8%
Gaziantep	9.705.775.603	9.690.128.023	-0,2%	4,1%
Sakarya	5.883.969.953	6.378.288.022	8,4%	2,7%
Denizli	4.202.798.227	4.461.598.616	6,2%	1,9%
Konya	3.335.895.554	3.560.385.742	6,7%	1,5%
Hatay	2.572.915.072	3.497.180.912	35,9%	1,5%
Çorum	1.890.396.216	3.467.782.480	83,4%	1,5%
Manisa	3.358.769.219	3.368.578.106	0,3%	1,4%
Kayseri	3.213.272.535	3.251.251.189	1,2%	1,4%
Mersin	3.025.149.266	3.072.030.637	1,5%	1,3%
Adana	2.854.940.806	3.008.334.399	5,4%	1,3%
Antalya	2.367.736.498	2.296.981.332	-3,0%	1,0%
Tekirdağ	2.169.491.338	2.221.460.354	2,4%	0,9%
Eskişehir	1.471.841.471	1.655.029.195	12,4%	0,7%
Samsun	1.247.177.529	1.385.996.122	11,1%	0,6%
Trabzon	1.040.768.839	1.312.319.473	26,1%	0,6%
Aydın	1.170.592.510	1.226.724.269	4,8%	0,5%
Muğla	1.067.312.109	1.160.193.191	8,7%	0,5%
Kahramanmaraş	974.135.616	1.138.329.013	16,9%	0,5%
Balıkesir	1.089.098.131	1.128.309.772	3,6%	0,5%
Mardin	1.025.968.984	1.017.172.859	-0,9%	0,4%
Yalova	826.782.600	647.310.621	-21,7%	0,3%
Şırnak	679.337.104	630.661.950	-7,2%	0,3%
Giresun	381.755.756	588.670.057	54,2%	0,2%
Zonguldak	380.682.139	470.281.154	23,5%	0,2%
Ordu	322.410.871	439.290.030	36,3%	0,2%
Malatya	386.530.705	422.914.318	9,4%	0,2%
Çankırı	366.366.999	404.445.809	10,4%	0,2%
Şanlıurfa	349.592.706	380.372.764	8,8%	0,2%
Düzce	371.272.107	373.788.778	0,7%	0,2%
Diyarbakır	303.918.084	362.539.166	19,3%	0,2%
Afyonkarahisar	337.711.368	337.469.659	-0,1%	0,1%
Karaman	301.156.762	330.733.618	9,8%	0,1%
Uşak	318.306.764	327.948.145	3,0%	0,1%
Kırklareli	362.390.546	326.820.955	-9,8%	0,1%
Kırşehir	297.194.949	318.944.806	7,3%	0,1%

Kütahya	297.474.594	291.485.982	-2,0%	0,1%
Isparta	270.473.162	286.998.208	6,1%	0,1%
Karabük	279.216.560	276.400.889	-1,0%	0,1%
Kastamonu	182.473.330	274.975.610	50,7%	0,1%
Elazığ	335.038.730	259.732.267	-22,5%	0,1%
Rize	201.395.021	235.141.230	16,8%	0,1%
Burdur	256.719.261	225.884.877	-12,0%	0,1%
Çanakkale	163.320.474	185.629.383	13,7%	0,1%
Bolu	159.939.601	179.343.878	12,1%	0,1%
Amasya	166.239.811	170.458.689	2,5%	0,1%
Bilecik	142.384.516	148.637.001	4,4%	0,1%
Aksaray	150.524.643	146.431.834	-2,7%	0,1%
Osmaniye	163.384.977	137.990.579	-15,5%	0,1%
Muş	131.930.191	110.178.301	-16,5%	0,0%
Edirne	98.554.915	103.330.895	4,8%	0,0%
Nevşehir	93.873.930	102.101.248	8,8%	0,0%
Sivas	100.519.652	93.099.835	-7,4%	0,0%
Niğde	60.017.916	91.017.955	51,7%	0,0%
Hakkari	85.775.765	90.970.122	6,1%	0,0%
Kilis	81.199.938	89.999.651	10,8%	0,0%
Artvin	65.599.834	80.434.411	22,6%	0,0%
Batman	450.567.325	80.094.427	-82,2%	0,0%
Gümüşhane	48.165.285	78.319.494	62,6%	0,0%
Iğdır	71.592.226	74.451.706	4,0%	0,0%
Erzurum	23.405.618	58.618.255	150,4%	0,0%
Yozgat	20.846.260	57.317.324	175,0%	0,0%
Adıyaman	58.018.911	47.286.106	-18,5%	0,0%
Bartın	32.822.542	45.040.431	37,2%	0,0%
Sinop	44.279.970	44.233.184	-0,1%	0,0%
Tokat	34.779.430	38.880.926	11,8%	0,0%
Erzincan	26.782.376	36.457.430	36,1%	0,0%
Ağrı	24.641.329	26.275.472	6,6%	0,0%
Van	22.850.098	25.893.229	13,3%	0,0%
Kırıkkale	32.829.760	24.682.160	-24,8%	0,0%
Siirt	41.961.154	22.453.542	-46,5%	0,0%
Bitlis	11.057.100	8.341.223	-24,6%	0,0%
Ardahan	3.945.827	5.123.822	29,9%	0,0%
Bingöl	4.311.870	4.861.023	12,7%	0,0%
Kars	1.483.575	4.388.813	195,8%	0,0%
Belirsiz(Nonspecified)	2.376.813	2.662.828	12,0%	0,0%
Bayburt	139.761	497.689	256,1%	0,0%
Tunceli	162.532	450.136	177,0%	0,0%
Toplam	232.176.949.766	237.558.794.523	2,3%	100,0%

Kaynak: TİM

Tablo 8. İllere Göre İthalat Verileri (dolar)

İstanbul'un toplam ithalat içinde payı 2024 yılında yüzde 55,8 olmuştur. İstanbul'u izleyen beş büyük diğer ithalatçı iller Ankara, Kocaeli, İzmir ve Bursa olmuştur (Tablo8).

Bursa'nın ithalatı 2024 yılı Ocak-Kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %-11 oranında azalışla yaklaşık 9 milyar dolar olmuştur. Bursa'nın toplam ithalat içindeki payı %2,8 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 8).

İl	2023 İthalat Dolar	2024 İthalat Dolar	değişim	pay
İstanbul	188.069.621.024	179.452.850.765	-4,58%	55,83%
Gizli Veri	37.063.313.024	34.475.123.929	-6,98%	10,73%
Ankara	17.694.312.323	17.627.612.641	-0,38%	5,48%
Kocaeli	18.248.003.716	16.714.667.661	-8,40%	5,20%
İzmir	11.015.081.301	10.721.157.334	-2,67%	3,34%
Bursa	10.054.548.078	8.925.913.427	-11,23%	2,78%
Gaziantep	6.787.499.931	6.811.091.305	0,35%	2,12%
Hatay	5.158.170.284	6.229.412.273	20,77%	1,94%
Sakarya	3.690.248.527	4.032.371.483	9,27%	1,25%
Manisa	3.651.920.879	3.821.902.009	4,65%	1,19%
Adana	4.266.755.242	3.503.054.498	-17,90%	1,09%
Çorum	4.000.117.256	3.128.683.203	-21,79%	0,97%
Denizli	2.991.420.474	2.913.772.383	-2,60%	0,91%
Mersin	2.390.473.787	2.330.482.042	-2,51%	0,73%
Tekirdağ	2.265.136.560	1.957.549.367	-13,58%	0,61%
Kayseri	1.932.615.991	1.891.925.822	-2,11%	0,59%
Antalya	1.765.824.955	1.585.684.467	-10,20%	0,49%
Konya	1.738.243.552	1.446.964.264	-16,76%	0,45%
Zonguldak	1.622.010.624	1.424.177.869	-12,20%	0,44%
Eskişehir	1.199.784.939	1.356.378.348	13,05%	0,42%
Kahramanmaraş	1.239.850.835	1.145.561.268	-7,60%	0,36%
Samsun	1.226.049.318	1.100.022.766	-10,28%	0,34%
Karabük	999.290.970	1.050.343.632	5,11%	0,33%
Yalova	942.873.834	915.166.341	-2,94%	0,28%
Balıkesir	737.299.179	675.461.008	-8,39%	0,21%
Aydın	628.233.228	633.100.416	0,77%	0,20%
Kırşehir	437.210.895	403.871.033	-7,63%	0,13%
Muğla	475.504.574	392.189.866	-17,52%	0,12%
Şanlıurfa	352.553.082	326.754.930	-7,32%	0,10%
Mardin	265.988.735	295.003.848	10,91%	0,09%
Düzce	292.600.264	246.134.247	-15,88%	0,08%
Bolu	178.018.223	242.142.710	36,02%	0,08%
Uşak	241.394.811	184.750.550	-23,47%	0,06%
Çankırı	191.521.476	183.639.138	-4,12%	0,06%
Kırklareli	222.522.842	161.913.333	-27,24%	0,05%
Kütahya	154.408.930	153.497.123	-0,59%	0,05%

Afyonkarahisar	91.997.095	148.605.705	61,53%	0,05%
Ağrı	134.114.970	141.995.158	5,88%	0,04%
Trabzon	154.244.392	138.355.771	-10,30%	0,04%
Aksaray	107.182.409	131.771.804	22,94%	0,04%
Diyarbakır	149.680.890	129.122.183	-13,74%	0,04%
Kastamonu	158.054.730	128.831.408	-18,49%	0,04%
Malatya	156.689.039	128.551.766	-17,96%	0,04%
Osmaniye	623.346.776	128.468.468	-79,39%	0,04%
Edirne	275.900.446	126.950.825	-53,99%	0,04%
Bilecik	131.609.275	124.598.361	-5,33%	0,04%
Çanakkale	131.519.977	115.184.799	-12,42%	0,04%
Karaman	114.968.846	101.775.108	-11,48%	0,03%
Kırıkkale	34.907.881	99.486.405	185,00%	0,03%
Batman	1.271.680.009	94.570.093	-92,56%	0,03%
Muş	135.694.460	94.324.258	-30,49%	0,03%
Erzurum	64.802.432	90.620.678	39,84%	0,03%
Hakkari	76.014.935	87.364.593	14,93%	0,03%
Burdur	72.410.919	67.673.385	-6,54%	0,02%
Şırnak	70.828.407	65.810.121	-7,09%	0,02%
Nevşehir	67.403.935	63.096.937	-6,39%	0,02%
Ordu	94.548.384	62.717.028	-33,67%	0,02%
Sivas	89.354.886	61.098.911	-31,62%	0,02%
Yozgat	52.251.114	60.163.810	15,14%	0,02%
Elazığ	74.929.667	53.741.486	-28,28%	0,02%
Amasya	67.731.071	53.593.828	-20,87%	0,02%
Isparta	75.077.255	52.298.209	-30,34%	0,02%
Kilis	37.807.206	51.377.080	35,89%	0,02%
Niğde	59.215.324	49.633.224	-16,18%	0,02%
Iğdır	23.252.054	49.633.212	113,46%	0,02%
Siirt	35.354.851	42.013.349	18,83%	0,01%
Van	31.844.940	35.203.501	10,55%	0,01%
Adıyaman	62.335.212	32.709.461	-47,53%	0,01%
Tokat	30.717.313	29.894.415	-2,68%	0,01%
Giresun	26.210.936	26.091.274	-0,46%	0,01%
Artvin	23.318.237	19.883.984	-14,73%	0,01%
Belirsiz	2.248.593	17.686.979	686,58%	0,01%
Erzincan	9.326.753	8.972.976	-3,79%	0,00%
Sinop	13.313.936	8.297.046	-37,68%	0,00%
Rize	10.763.726	8.267.050	-23,20%	0,00%
Bartın	8.678.353	7.412.239	-14,59%	0,00%
Bitlis	4.091.000	5.959.330	45,67%	0,00%
Bingöl	4.812.333	3.786.625	-21,31%	0,00%
Kars	2.327.707	1.707.575	-26,64%	0,00%
Bayburt	851.701	702.946	-17,47%	0,00%
Tunceli	355.173	574.871	61,86%	0,00%
Gümüşhane	1.859.722	419.953	-77,42%	0,00%
Ardahan	259.717	66.675	-74,33%	0,00%
Yıl toplamı:	339.056.312.650	321.411.392.162	-5,20%	100,00%

Kaynak: TİM

Tablo 9. Bursa İli Ülke İhracatı Verileri

ÜLKELER	2023	2024	DEĞ.	PAY
ALMANYA	2.409.967,79	2.406.262,87	-%0,2	14,4%
FRANSA	1.962.343,23	1.994.057,60	%1,6	11,9%
İTALYA	1.175.464,57	1.285.442,66	%9,4	7,7%
İSPANYA	1.083.673,65	1.031.995,66	-%4,8	6,2%
BİRLEŞİK KRALLIK	709.858,10	814.150,65	%14,7	4,9%
ROMANYA	691.590,36	806.504,34	%16,6	4,8%
ABD	781.256,79	746.948,04	-%4,4	4,5%
HOLLANDA	501.366,54	611.081,85	%21,9	3,7%
FAS	364.907,82	520.883,06	%42,7	3,1%
POLONYA	416.834,36	482.757,02	%15,8	2,9%
İLK 10 ÜLKE TOPLAMI	10.097.263,21	10.700.083,75	%6,0	64,0%
DİĞER ÜLKELER TOPLAMI	6.073.033,48	6.005.780,03	-%1,1	36,0%
GENEL TOPLAM	16.170.296,69	16.705.863,78	%3,3	100,0%

Kaynak: TİM

2024 yılında Bursa ili ihracatında ilk 5 sırada yer alan ülkelerden; Almanya'ya 2,4 milyar dolar, Fransa'ya yaklaşık 2 milyar dolar, İtalya'ya 1,3 milyar dolar, İspanya'ya 1 milyar dolar ve Birleşik Devletlere 814 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo4) .

Bu dönemde Bursa ili ihracatında Almanya'nın payı %14, Fransa'nın %11, İtalya'nın aldığı pay %7, İspanya'nın %6 ve Birleşik devletlerin yaklaşık %5'dir.

3. BURSA İLİ SANAYİSİNİN YAPISI

Bursa ilinde 2021 yılında 5.101,75 hektarı organize sanayi bölgesi (OSB), 1.190,2 hektarı sanayi sitesi (SS), 120 hektarı endüstri bölgesi ve 3.790,2 hektarı planlı sanayi alanları dışında olmak üzere toplam 10.202,15 hektar sanayi alanı vardır. İlde ayrıca toplam 90,8 hektar büyüklüğünde 1 serbest bölge vardır. (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) kayıtlarına göre Bursa ilinde 2021 yılında 2.075'i OSB'lerde, 2.405'i sanayi sitelerinde ve 6.991'i planlı sanayi bölgeleri dışında, Yıllık İşletme Cetveli (YİC)4 veren toplam 11.471 sanayi işletmesi 5 vardır. İşletmelerin 216'sı (%1,88) madencilik, 11.205'i (%97,68) imalat, 50'si (%0,44) enerji sektöründedir. İlde 2021 yılında SSBS'ne 1.253 işletmenin kaydı yapılmış, 1.138 işletmenin kaydı iptal edilmiştir.

SSBS kayıtlarına göre Bursa ilinde 2021 yılında sanayide istihdam edilen toplam 354.125 kişinin 4.193'ü (%1,18) madencilik, 347.551'i (%98,14) imalat, 2.381'i (%0,67) enerji sektöründedir. (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Ölçek Dağılımı

Bursa ilindeki sanayi işletmelerinin ölçek dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir. Bursa ilinde 2021 yılında yıllık işletme cetveli veren toplam 11.471 sanayi işletmesinin; çalışan sayısına göre %47,27'si mikro, %27,28'i küçük, %9,41'i orta ve %1,91'i büyük ölçekli işletmelerdir. İşletmelerin %14,14'ü 2021 yılında istihdam bildirmemiştir; bu işletmelerin bir kısmı ücretli çalışan istihdam etmeyen ve sahipleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4-1/b maddesi kapsamında sigortalı olan (BAĞ-KUR), bir kısmı ücretli istihdamın gerekli olmadığı güneş-rüzgâr enerjisi vb. üreten veya yeni kurulduğu için istihdam beyan etmeyen, bir kısmı ise 2021 yılında üretim faaliyetinde bulunmayan işletmelerdir.

Mikro ölçekli işletmelerin payının ülke ortalamasına benzer; küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin paylarının ülke ortalamalarından yüksek olduğu ilde; işletmelerin ölçek yapısı ülke ortalamalarından ayrılmaktadır. (Kaynak: 81 İl Sanayi Durum Raporu/Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

İstihdam

Bursa ilinde 2021 yılında sanayi sektöründe toplam 354.125 kişi istihdam edilmiştir. İlde sanayi sektörünün istihdamında; %22,01 ile '13.Tekstil ürünlerinin imalatı', %15,5 ile '29. Motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı', %9,33 ile '31. Mobilya imalatı' alt sektörleri ilk üç sırada yer almaktadır. (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Tablo.10 Bursa İlinde Sanayi Sektöründe İstihdamın Dağılımı (2021)

Sektörler (NACE Rev 2)	Türkiye		Bursa		Türkiye içindeki payı (%)
	İstihdam	Pay (%)	İstihdam	Pay (%)	
B. Madencilik ve taş ocakçılığı	147.106	3,52	4.193	1,18	2,85
05. Kömür ve linyit çıkartılması	40.063	0,96	921	0,26	2,30
06. Ham petrol ve doğal gaz çıkarımı	3.578	0,09	52	0,01	1,45
07. Metal cevherleri madenciliği	27.582	0,66	640	0,18	2,32
08. Diğer madencilik ve taş ocakçılığı	75.883	1,82	2.580	0,73	3,40
C. İmalat	3.983.684	95,35	347.551	98,14	8,72
10. Gıda ürünlerinin imalatı	499.129	11,95	26.401	7,46	5,29
11. İçeceklerin imalatı	20.799	0,50	2.271	0,64	10,92
12. Tütün ürünleri imalatı	5.742	0,14	0	0,00	0,00
13. Tekstil ürünlerinin imalatı	498.343	11,93	77.936	22,01	15,64
14. Giyim eşyalarının imalatı	470.472	11,26	21.598	6,10	4,59
15. Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	58.844	1,41	1.397	0,39	2,37
16. Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)	67.174	1,61	4.378	1,24	6,52
17. Kâğıt ve kâğıt ürünlerinin imalatı	78.668	1,88	2.453	0,69	3,12
18. Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	36.411	0,87	568	0,16	1,56
19. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	13.441	0,32	125	0,04	0,93
20. Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	136.261	3,26	8.652	2,44	6,35
21. Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malz. imalatı	30.371	0,73	28	0,01	0,09
22. Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	252.325	6,04	25.465	7,19	10,09
23. Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	235.293	5,63	7.509	2,12	3,19
24. Ana metal sanayii	184.450	4,41	11.977	3,38	6,49
25. Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine. teçhizat hariç)	363.083	8,69	29.699	8,39	8,18
26. Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	72.145	1,73	1.002	0,28	1,39
27. Elektrikli teçhizat imalatı	174.061	4,17	6.170	1,74	3,54
28. Başka yerde sınıflandırılmamış makine ekipman imalatı	290.555	6,95	30.548	8,63	10,51
29. Motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı	205.807	4,93	54.887	15,50	26,67
30. Diğer ulaşım araçlarının imalatı	76.604	1,83	488	0,14	0,64
31. Mobilya imalatı	153.393	3,67	33.037	9,33	21,54
32. Diğer imalatlar	60.313	1,44	962	0,27	1,60
D. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretim ve dağıtımı	47.275	1,13	2.381	0,67	5,04
35. Elek., gaz, buhar ve havalandırma sistemleri üretim ve dağıtımı	47.275	1,13	2.381	0,67	5,04
Sanayi toplamı	4.178.065	100,00	354.125	100,00	8,48

Kaynak: 81 İl Sanayi Durum Raporu/Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Bursa ilinde çalışan sayısına göre ilk sıralarda bulunan işletmeler aşağıda verilmiştir

Tablo11. İstihdama Göre Bursa İlindeki Büyük İşletmeler (2021)

#	Firma unvan	Sektör NACE Rev. 2
1	TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	29.10
2	OYAK-Renault Otomobil Fabrikaları Anonim Şirketi	29.10
3	Almaxtex Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	14.39
4	Aunde Teknik Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	13.92
5	Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş. (DS Şubesi)	28.11
6	Korteks Mensucat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	20.60
7	Yazaki Otomotiv Yan Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29.31
8	Mayfil Testil Sanayi ve Ticaret Pazarlama A.Ş.	13.10
9	Erol Can-Agucuk Bebe	14.19
10	Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş.	28.11

Kaynak: 81 İl Sanayi Durum Raporu/Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Bursa ili sanayi istihdamının çalışan tipine göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir. İldeki sanayi işletmelerinde çalışan nitelikli işgücünün il istihdamı içindeki payları; mühendis istihdamında ülke ortalamasına benzer, teknisyen, usta ve diğer teknik istihdamında ise ülke ortalamalarının altındadır.

Tablo.12 Bursa İli Sanayi İstihdamının Çalışan Tipine Göre Dağılımı (2021)

Çalışan tipi	Türkiye		Bursa		Türkiye içindeki payı (%)
	Kişi	Pay (%)	Kişi	Pay (%)	
Mühendis	174.209	4,17	14.786	4,18	8,49
Teknisyen	137.529	3,29	8.284	2,34	6,02
Diğer teknik	69.138	1,65	4.350	1,23	6,29
Usta	270.432	6,47	19.088	5,39	7,06
İşçi	2.846.464	68,13	258.492	72,99	9,08
Kalfa	14.187	0,34	301	0,08	2,12
Çırak	19.517	0,47	622	0,18	3,19
Taşeron işçi	143.418	3,43	4.778	1,35	3,33

BAĞKUR'lu	55.968	1,34	4.889	1,38	8,74
İdari personel	447.203	10,70	38.535	10,88	8,62
Toplam	4.178.065	100,00	354.125	100,00	8,48

Kaynak: 81 İl Sanayi Durum Raporu/Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

Bursa İli İhracatın gelişimi;

Bursa ilinin ihracat performansı, yıllar içinde önemli bir gelişim göstermiştir. 1970-1980 yılları arasında yaklaşık 100 milyon dolar seviyelerinde olan il ihracatı, 1990'lı yıllardan itibaren 1 milyar doların üzerine çıkmıştır. TÜİK verilerine göre, Bursa'nın ihracatı 2004 yılında 5 milyar doları aşarken, 2008 yılında 10 milyar doları geçmiştir. 2021 yılı itibarıyla TÜİK tarafından açıklanan verilere göre Bursa'nın ihracatı 11,65 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre ise bu rakam 14,96 milyar dolar olarak belirlenmiştir. (Bursa İl Sanayi Durum Raporu 2021)

İlk 1000 İhracatçı Araştırması

Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından hazırlanan "İlk 1000 İhracatçı Araştırması" (TİM 1000) listesi, ilk kez 2004 yılında yayımlanmış ve Bursa'dan 69 firma bu listeye dahil olmuştur. Listede en yüksek sıralamada yer alan firma "Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş." olmuştur.

2023 yılına gelindiğinde, Bursa'dan TİM 1000 listesine giren firma sayısı 52'ye düşmüştür. Bu firmalardan 34'ü üretici-ihracatçı, 4'ü ihracatçı, 7'si grup dış ticaret şirketi ve 1'i dış ticaret firması olarak kategorize edilmiştir. 2023 yılı itibarıyla TİM 1000 listesinde 54 firma yer almıştır. Listede yer alan firmaların ihracat tutarları ve önceki yıl içindeki sıralamaları aşağıda verilmiştir.

Tablo.13 TİM 1000 Listesinde Yer Alan Firmalar (2023)

Firma Unvanı	2023 Genel Sıralam.	2023 Sektörel Sıralam.	2023 İhracatı (\$)	2022 İhracatı (\$)	İhracat Değişimi
OYAK-RENAULT OTOMOBİL FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ	8	3	2.323.579.888,34	1.540.746.227,59	%50,8
BOSCH SAN. VE TİC. A.Ş.	17	6	1.031.544.864,49	859.334.407,61	%20,0
YEŞİM SATIŞ MAĞAZALARI VE TEKSTİL FAB. A.Ş.	72	3	312.966.221,93	364.783.459,50	-%14,2
BOSCH REXROTH OTOMASYON SAN.VE TİC.AŞ.	82	3	293.284.245,89	276.705.366,70	%6,0
BORÇELİK ÇELİK SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	93	11	264.581.970,61	415.763.746,63	-%36,4
DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	94	21	263.164.761,94	268.889.725,20	-%2,1
ASİL ÇELİK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	155	18	175.402.966,29	175.521.912,45	-%0,1
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	193	7	142.218.950,94	153.236.416,15	-%7,2
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	209	29	127.892.558,56	70.991.436,67	%80,2
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	234	37	115.836.510,94	87.432.560,00	%32,5

SİRENA MARİNE DENİZCİLİK SAN. VE TİC. A.Ş.	288	6	98.970.406,08	58.615.869,30	%68,8
DURMAZLAR MAKİNA SAN.VE TİC.A.Ş.	324	11	87.625.626,96	103.688.900,01	-%15,5
DİNİZ ADIENT OTO DONANIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	330	54	86.119.873,90	53.052.928,07	%62,3
KAPLANLAR PAZARLAMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	362	11	78.548.300,48	74.838.969,36	%5,0
CONTITECH LASTİK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	430	38	67.383.961,06	55.497.977,86	%21,4
ERMAKSAN MAKİNA SAN.VE TİC. A. S.	461	12	62.877.877,20	47.462.393,74	%32,5
ARAŞTIRMAYA KATILMIYOR	465	33	62.566.917,89	37.986.731,40	%64,7
KÜÇÜKÇALIK TEKSTİL SAN. VE TİC. A.Ş.	468	47	62.470.404,80	79.712.228,11	-%21,6
BEYÇELİK GESTAMP OTOMOTİV SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ	472	57	62.130.160,80	56.640.424,41	%9,7
ŞEM OTOMOTİV DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	523	82	56.818.366,93	49.036.874,24	%15,9
MARELLI MAKO TURKEY ELEKTRİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	545	54	53.701.646,05	44.364.619,87	%21,0
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	558	4	52.829.664,55	58.322.300,14	-%9,4
FİSTAŞ FANTAZİ İPLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	589	19	50.143.709,15	32.407.090,39	%54,7
BİLİM MAKİNA İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	599	71	49.088.735,09	41.672.512,40	%17,8
DURMA DIŞ TİCARET A.Ş.	601	17	48.866.757,70		
KIRPART OTOMOTİV PARÇALARI SAN. VE TİC. A.Ş.	605	29	48.633.604,39	44.004.355,29	%10,5
HASTAVUK GIDA TARIM HAYVANCIL. SAN. VE TİC. A.Ş.	620	15	47.748.326,38	71.522.861,03	-%33,2
ÖZ TEKSTİL SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	638	69	46.403.606,08	67.176.595,06	-%30,9
UPK İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.	649	66	45.800.973,47	42.736.872,48	%7,2
P.M.S.METAL PROFİL ALÜMİNYUM SAN. VE TİC. A.Ş.	667	25	44.631.982,45	102.576.264,19	-%56,5
ÇEMTAŞ ÇELİK MAKİNA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	682	58	43.890.299,40	53.400.255,58	-%17,8
AKWEL BURSA TURKEY OTOMOTİV A.Ş.	694	95	43.202.468,75	37.323.601,46	%15,8
BELTAN VIBRACOUSTIC TITRESİM ELEMANL.SAN.VE TİC.A.S.	702	69	42.859.161,14	39.797.907,71	%7,7
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	705	20	42.637.350,08	44.477.935,84	-%4,1
COPA ISI SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	708	15	42.479.070,98	51.966.114,56	-%18,3
ARAŞTIRMAYA KATILMIYOR	709	27	42.293.673,42	41.535.799,64	%1,8
ULUDAĞ İÇECEK TÜRK A.Ş.	737	6	40.864.491,37		
BYD DIŞ TİCARET A.Ş.	747	30	40.281.968,83		
CANSAN ALÜMİNYUM PROFİL SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	754	28	39.987.674,23	50.967.997,51	-%21,5
AKBAŞLAR TEKSTİL ENERJİ SAN. VE TİC. A.Ş.	757	95	39.895.117,24		
ARAŞTIRMAYA KATILMIYOR	786	71	38.509.965,55	36.433.114,87	%5,7
İLAY DIŞ TİC.A.Ş.	811	96	37.285.065,66	56.332.782,95	-%33,8
ARAŞTIRMAYA KATILMIYOR	814	93	37.175.564,33		

MİYA KONFEKSİYON DOKUMA TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	826	73	36.783.441,27	43.524.498,53	-%15,5
VERA GRUP TEKSTİL SAN. VE TİC.A.Ş.	853	79	35.500.455,54	45.081.685,36	-%21,3
FREUDENBERG SEALING TECHNOLOGIES SANAYİ VE TİCARET A. Ş.	857	27	35.436.442,54	35.993.325,72	-%1,5
EDT DIŞ TİCARET A.Ş.	869	80	35.185.169,83	55.900.549,00	-%37,1
ADININ AÇIKLANMASINI İSTEMİYOR	873	22	35.020.378,73	37.158.873,65	-%5,8
T.K.G. OTOMOTİV SAN.VE TİC. A.Ş.	910	84	33.630.632,97		
MASS KONFEKSİYON TEKSTİL SAN. VE TİC. A.Ş.	938	88	32.581.355,85		
ESKAPET AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	940	102	32.571.790,22	37.004.853,64	-%12,0
HITACHI ASTEMO TURKEY OTOMOTİV A.Ş.	971	86	31.655.070,58		
PENGUEN GIDA SAN.A.Ş.	983	11	30.924.565,52		
PERLA FRUIT GIDA SAN VE TİC A.Ş.	990	10	30.753.104,46		

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)

Tablo.14 İLİN YILLAR İTİBARIYLA DIŞ TİCARETTEKİ PAYI

KONUSU	TÜRKİYE	BURSA	BURSA'NIN TÜRKİYE DIŞ TİCARET HACMİ İÇİNDEKİ PAYI (%)
2018			
İTHALAT	223.039.038	8.517.369	3,82
İHRACAT	168.023.391	11.150.864	6,64
DIŞ TİCARET HACMİ	391.062.429	19.668.233	5,03
2019			
İTHALAT	202.704.512	7.481.623	3,69
İHRACAT	171.530.675	10.299.084	6
DIŞ TİCARET HACMİ	374.235.187	17.780.707	4,75
2020			
İTHALAT	219.397.191	7.600.546	3,46
İHRACAT	169.481.945	9.543.515	5,63
DIŞ TİCARET HACMİ	388.879.136	17.144.061	4,41
2021			
İTHALAT	271.424.473	8.549.246	3,15
İHRACAT	225.291.385	11.638.567	5,17

DIŞ TİCARET HACMİ	496.715.858	20.187.813	4,06
2022			
İTHALAT	342.209.950	9.655.039	2,82
İHRACAT	235.247.081	12.167.605	5,17
DIŞ TİCARET HACMİ	577.457.031	21.822.644	3,77
2023			
İTHALAT	361.966.913	10.624.838	2,93
İHRACAT	255.627.429	12.710.130	4,97
DIŞ TİCARET HACMİ	617.594.342	23.334.968	3,77

Kaynak: T.C. Bursa Valiliği "Bursa 2023 Sosyo-Ekonomik Göstergeler" Raporu

Tablo.15 OCAK ARALIK DÖNEMİ İLLERE GÖRE İHRACAT

İLLER	OCAK - ARALIK		
	2023	2024	DEĞ.
İSTANBUL	95.781.046	92.138.218	-%3,8
KOCAELI	18.707.248	20.399.137	%9,0
BURSA	16.170.297	16.705.864	%3,3
ANKARA	12.252.619	14.066.711	%14,8
İZMİR	13.897.638	13.610.009	-%2,1

Kaynak: TİM

3.1.OTOMOTİV SEKTÖRÜ

Ülkemizin en önemli Otomotiv Ana Sanayi firmaları olan Oyak-Renault, Tofaş-Fiat, ve Karsan ilimizde faaliyet göstermektedir. Firmaların araç üretimlerine ilişkin 2024 yılı OSD verilerine baktığımızda; Oyak-Renault 325.366 adet, Tofaş 239.428 adet ve Karsan 510 adet araç üretmiştir. (Kaynak: osd.org.tr/ Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bülteni)

Otomotiv sektörünün kalbinin attığı merkez olan Bursa'da motorlu kara taşıtları için çok sayıda parça ve aksesuar imalatı yapılmaktadır. Bursa'da imalat sanayi içerisinde, gerek üretim çeşitleri, gerekse üretim miktarları açısından en geniş faaliyet alanına sahip sektör budur. Otomotiv yan sanayi firmaları oto ana sanayine dönük üretim yapmakla birlikte yurtdışından bulunan otomotiv firmalarına da muhtelif yedek parça imalatı ve ihracatı gerçekleştirmektedirler. Başlıcaları; Beyçelik A.Ő., Bosch A.Ő., Matay A.Ő., Teknik Malzeme A.Ő., Gramer A.Ő., Mako A.Ő. firmalarıdır.

2024 yılında toplam otomotiv üretimi bir önceki yıla göre yüzde 7, otomobil üretimi ise yüzde 5 oranında azaldı. Bu dönemde, toplam üretim 1 milyon 365 bin 296 adet, otomobil üretimi ise 904 bin 513 adet düzeyinde gerçekleşti.

2024 yılında toplam pazar geçen yıla paralel seviyede olarak 1 milyon 285 bin 632 adet düzeyinde gerçekleşti. Bu dönemde otomobil pazarı geçen yıla göre yüzde 1 artarak 980 bin 341 adet olarak gerçekleşti. (Kaynak: osd.org.tr/ Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bülteni)

Ticari araç grubunda, 2024 yılında üretim yüzde 11, hafif ticari araç grubu yüzde 9, ağır ticari araç grubu yüzde 25 azalmıştır. 2024 yılında geçen yıla göre ticari araç pazarı yüzde 4, hafif ticari araç pazarı yüzde 3, ağır ticari araç pazarı yüzde 8 azaldı.

2024 yılında bir önceki yıla, toplam otomotiv ihracatı adet bazında geçen yıla göre paralel seviyede gerçekleşirken otomobil ihracatı da yüzde 1 oranında azaldı. Bu dönemde, toplam otomotiv ihracatı 1 milyon 13 bin 34 adet, otomobil ihracatı ise 654 bin 115 adet düzeyinde gerçekleşti.

Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre, 2024 yılında, toplam otomotiv ihracatı yüzde 6 artarak, 37,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Uludağ Otomotiv Endüstrisi İhracatçıları Birliği (OİB) verilerine göre, 2024 yılında toplam otomotiv ihracatı ise ihracat yüzde 7 arttı ve 32,3 milyar dolar olarak gerçekleşti (kaynak:TİM)

Tablo 16. Türkiye -Bursa Araç Üretimi Verileri

TÜRKİYE -BURSA OTOMOTİV ÜRETİMİ				
	YIL	TÜRKİYE ÜRETİMİ ADET	BURSA ÜRETİMİ ADET	İLİN ÜLKE ÜRETİMİNDEKİ PAYI %
OTOMOBİL	2023	952.667	496.438	52%
KAMYON/KAMYONET	2023	449.259	68.356	15%
OTOBÜS	2023	10.862	81	1%
MINİBÜS	2023	55.605	429	1%
MİDİBÜS				

Kaynak: osd.org.tr

Türkiye otomotiv sanayisinin merkezi konumunda olan Bursa, 2023 yılında ülke üretimine en büyük katkıyı sağlayan şehir olmuştur. Bursa'da üretilen 496.438 adet otomobil, Türkiye'deki toplam otomobil üretiminin %52'sini oluşturarak şehrin sektördeki liderliğini pekiştirmiştir. Ayrıca, 68.356 adet kamyon/kamyonet üretimiyle ülke genelindeki üretimin %15'ini karşılayan Bursa, ticari araç üretiminde de önemli bir rol üstlenmektedir. Otobüs ve minibüs segmentlerinde de üretim yapan Bursa, otomotiv sanayisindeki güçlü altyapısı, yan sanayi ağı ve ihracat gücüyle sektöre yön vermeye devam etmektedir.

Tablo.17 Bursa ve Türkiye Otomotiv İhracatı Verileri (1000 USD)

SEKTÖR	2023	2024	Değişim (%)
--------	------	------	-------------

Otomotiv Endüstrisi (Bursa)	7.203.335	7.654.712	%6,3
Otomotiv Endüstrisi (Türkiye)	34.990.071	37.211.661	%6,3

Kaynak: TİM

3.2. TEKSTİL VE HAZIR GİYİM VE KONFEKSİYON SEKTÖRLERİ

Pamuklu dokuma, suni ve sentetik iplik üretimi, yünlü dokuma, fantezi iplik üretimi, örme ve trikotaj, havlu, boya-apre-emprime, konfeksiyon, hazır giyim şeklinde alt sektörler ayrışmış durumdadır. Tekstil sektörü geçmişten günümüze, Bursa'nın geleneksel endüstri dokusunda, odak sayılabilecek bir görünüm sergilemektedir.

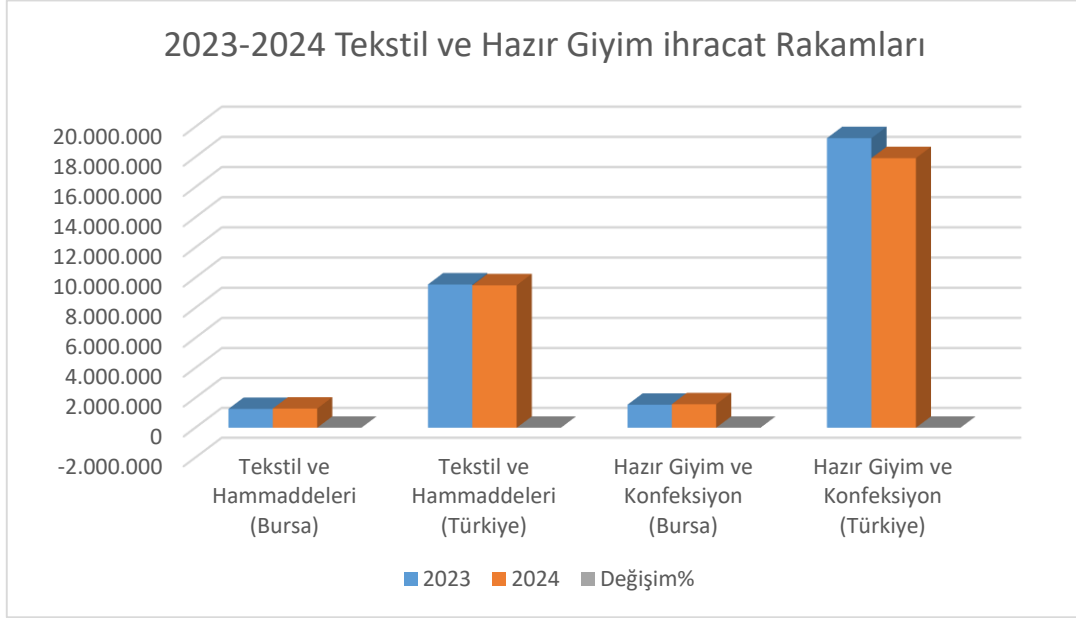
Tekstil sektöründe ise gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışına yönelik üretim ve ihracat yapan ülke çapında firmalar bulunmakta olup, bu firmalar dünyanın önde gelen markalarına gerek kumaş ve gerekse konfeksiyon olarak üretimde bulunmaktadır. Bu firmaların belli başlıları ise; Fistaş, Almaxtess, Yeşim Tekstil, Küçükçalık, Marteks, İlay, Zorlu Tekstil firmalarıdır.

2024 yılında Bursa İl'indeki tekstil firmaları tarafından 1,3 milyar ihracat gerçekleştirildi. Yine Bursa İli Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektöründe ise 2024 yılında 1,5 milyar dolar değerinde kaydedilen ihracat gerçekleşmiştir. Türkiye geneli tekstil ihracatı 9,5 milyar dolar iken, Türkiye geneli hazır giyim ihracatı yaklaşık 18 milyar dolara ulaşmıştır. (Tablo 18)

Tablo.18 Bursa ve Türkiye Tekstil ve Hazır giyim ve Konfeksiyon Sektörü İhracat Verileri(1000 \$)

SEKTÖR	2023	2024	Değişim%
Tekstil ve Hammaddeleri (Bursa)	1.259.899	1.283.893	1,90%
Tekstil ve Hammaddeleri (Türkiye)	9.551.140	9.495.712	-0,6
Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Bursa)	1.544.275	1.574.929	2,00%
Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Türkiye)	19.242.984	17.920.376	-6,9

Kaynak:TİM

Kaynak: TİM

Grafik: Bursa ve Türkiye Geneli Tekstil ve Hazır Giyim İhracat rakamları (1000 usd)

Tekstil sektörü ülkemizin geleneksel sanayi kollarından olup sanayi ve ihracatta başarı öyküsünün mihenk taşlarından birisidir. Türkiye tekstil ve hazır giyim sektörü bir bütün olarak bugün en fazla dış ticaret fazlası veren birinci sektördür. Buna ek olarak oluşturduğu istihdam ile işsizliğin azalmasına ve toplumun refahına çok ciddi düzeyde katkıları mevcuttur. Türk Tekstil Sektörü, ürün kalitesi, moda ve trendleri belirleme gücüne sahip tasarımları ve yüksek teknolojisi itibarıyla dünyada çok özel bir yere sahiptir. GSYH içindeki payı ve yerli girdi kullanımı gibi parametrelerde ülkemizde ilk sırada olan sektör küresel pazarlarda da var oluşumuzun temelini oluşturmaktadır.

Tekstil sektörü ile sanayileşmesine başlamış olan Bursa'nın tekstil ihracatında yakaladığı artış, sektörün ar-ge teknoloji ve tasarım yatırımlarına ağırlık vermesinin neticesinde gerçekleşmiştir. Yapılan ar-ge ve inovasyon yatırımları Bursa'yı dünyada hem mekân tekstilleri hem de giyim tekstilleri sektöründe moda ve trendlerin belirlendiği en önemli merkezlerden biri haline getirmiştir.

3.3. GIDA SEKTÖRÜ

“Türkiye, uygun coğrafik yapısı ve iklim özellikleri yanında, tarımsal üretimde sahip olduğu çeşit ve üretim potansiyeli ile dünya tarımında önemli bir paya sahiptir. Birçok üründe kendine yeterli ülkeler arasında yer alan ülkemiz; hububat, baklagiller, pamuk, tütün, fındık, taze ve kurutulmuş meyve, sebze, şekerpancarı gibi önemli ürünlerde üretici ve ihracatçı konumundadır. Bu hali ile tarım sektörü, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Bursa özelinde değerlendirdiğimizde; ilimizin doğal şartlar itibarıyla uygun bir fiziki konumda bulunması, tarım ürünlerinin, kalite, miktar ve çeşit yönünden zenginlik göstermesine imkân sağlamaktadır.

Bursa'nın doğal şartlar itibarıyla uygun bir fiziki konumda bulunması, tarım ürünlerinin, kalite, miktar ve çeşit yönünden zenginlik göstermesine imkân sağlamaktadır. Bursa'da gıda

endüstrisine ilişkin olarak hemen her dalda faaliyet gösteren firmalar mevcuttur. Özellikle meyve suyu, alkolsüz içki, konserve, konsantr salça üretiminde Bursa'da mevcut kapasiteler, Türkiye genelinde önemli paya sahiptir. Bursa, tarımsal kaynaklarının ve üretim gücünün yüksekliğinin yanı sıra imalat gıda sektöründe de gerçekleştirdiği üretim değerleri ile bölge ve ülke ekonomisinde önemli ağırlığa sahiptir.

Konserve gıda, işlenmiş gıda ve süt ürünleri göz önüne alındığında Türkiye'nin önemli firmaları, Bursa'da kapasitelerini geliştirmektedir. Tarımsal ürünler, sanayi ürünlerinin ardından ihraç edilen ürünler listesinde önemli yer almaktadır.

Bursa'da konserve ve salça fabrikalarının büyük bölümü dondurulmuş gıda üretimi de gerçekleştirmektedir. Bu nedenle, ilden yaş sebze - meyve ihracatı olduğu gibi dondurulmuş gıda ürünü ihracatı da yapılmaktadır.

2024 yılında Bursa İlinde yerleşik firmalar tarafından Yaş Meyve ve Sebze Sektöründe 76,7 milyon dolar ve Meyve Sebze Mamulleri sektöründe 203 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 19).

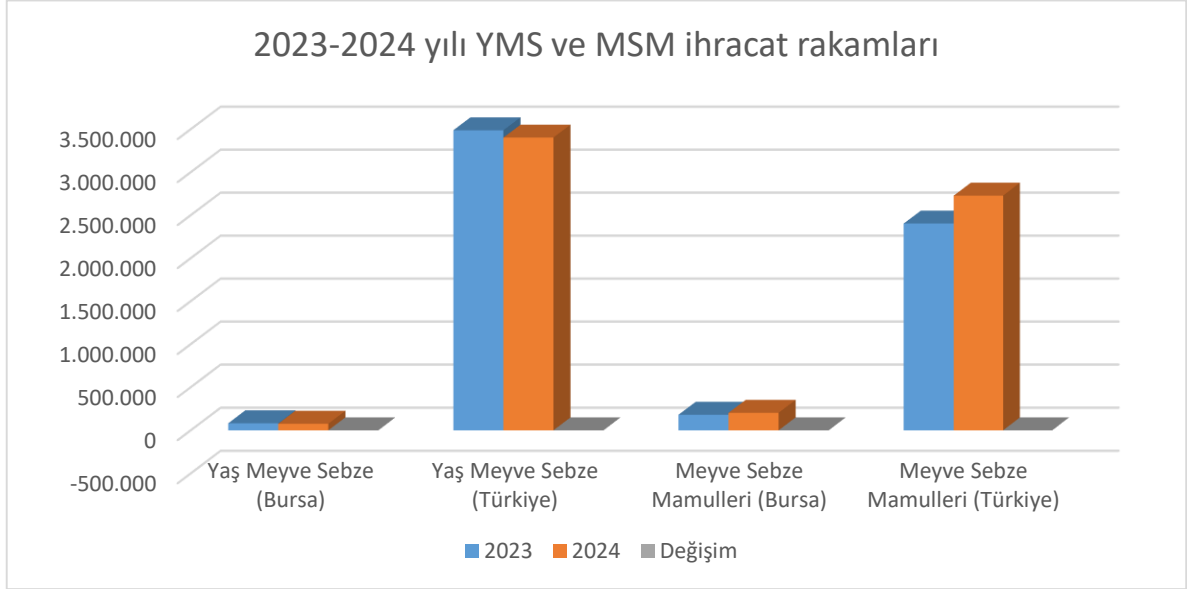
Tablo.19 Bursa ve Türkiye Yaş Meyve Sebze ve Meyve Sebze Mamulleri Sektörleri İhracat Verileri (1000\$)

SEKTÖR	2023	2024	Değişim
Yaş Meyve Sebze (Bursa)	81.679	76.703	%-6,1
Yaş Meyve Sebze (Türkiye)	3.487.956	3.402.917	%-2,4
Meyve Sebze Mamulleri (Bursa)	180.684	203.367	%12,6
Meyve Sebze Mamulleri (Türkiye)	2.403.020	2.728.089	%13,5

Kaynak: TİM

Bursa'da gıda endüstrisine ilişkin olarak hemen her dalda faaliyet gösteren firmalar mevcuttur. Konserve gıda, işlenmiş gıda ve süt ürünleri göz önüne alındığında Türkiye'nin önemli firmaları, Bursa'da kapasitelerini geliştirmektedir. İlimizden Yaş Meyve ve Sebze ihracatı olduğu gibi dondurulmuş gıda ürünü ihracatı da yapılmaktadır.

Türkiye Geneli Yaş Meyve ve Sebze Sektörü ihracatı 2024 yılında önceki yıla göre %-2,4 oranında azalışla 3 milyar doların üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye Geneli Meyve Sebze Mamulleri ihracatı 2024 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %13,5 oranında artışla 2,7 milyar dolar gerçekleşmiştir. (Tablo 11).

Kaynak:TİM

Grafik: Bursa ve Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze ve Meyve Sebze Mamülleri İhracat rakamları (1000 usd)

4. İLLERE GÖRE ARGE MERKEZİ SAYISI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre; Türkiye genelinde faaliyette olan toplam Ar-Ge merkezi sayısı 1.331'e ulaşmıştır. Ar-Ge merkezleri sayısında Bursa ili 134 Ar-Ge merkezi ile 4. sırada yer almaktadır. ([https://agtm.sanayi.gov.tr/31.01.2025 verileri](https://agtm.sanayi.gov.tr/31.01.2025%20verileri),Tablo 20)

Tablo.20 Ar-Merkezleri

AR-GE MERKEZLERİNİN İL BAZINDA DAĞILIMI					
SIRA NO *	İL	AR-GE MERKEZİ SAYISI	SIRA NO *	İL	AR-GE MERKEZİ SAYISI
1	İstanbul	427	29	Yalova	4
2	Ankara	152	30	Diyarbakır	3
3	Kocaeli	138	31	Hatay	3

4	Bursa	134	32	Osmaniye	3
5	İzmir	103	33	Zonguldak	3
6	Tekirdağ	53	34	Adıyaman	2
7	Manisa	35	35	Aksaray	2
8	Sakarya	25	36	Çanakkale	2
9	Konya	22	37	Elazığ	2
10	Eskişehir	21	38	Karaman	2
11	Antalya	18	39	Niğde	2
12	Kayseri	16	40	Trabzon	2
13	Balıkesir	15	41	Afyonkarahisar	1
14	Denizli	14	42	Amasya	1
15	Kahramanmaraş	13	43	Batman	1
16	Adana	12	44	Burdur	1
17	Gaziantep	12	45	Çankırı	1
18	Mersin	11	46	Çorum	1
19	Aydın	10	47	Erzincan	1
20	Düzce	10	48	Giresun	1
21	Kütahya	9	49	Isparta	1
22	Bilecik	6	50	Karabük	1
23	Samsun	6	51	Kastamonu	1
24	Kırklareli	5	52	Kırıkkale	1
25	Uşak	5	53	Muğla	1
26	Bolu	4	54	Nevşehir	1
27	Malatya	4	55	Ordu	1
28	Sivas	4	56	Şanlıurfa	1
			57	Yozgat	1

Kaynak: <http://agtm.sanayi.gov.tr>

Bursa'da faaliyet gösteren firmalardan Ar-Ge merkezi olanların sektörel dağılımına bakıldığında ilk sırayı 58 adet ile otomotiv ve otomotiv yan sanayi almaktadır. Makine ve Teçhizat İmalatı sektöründe 24, Tekstil sektöründe 17 firma Ar-Ge merkezine sahiptir. (31.01.2025 verileri,Tablo 11)

SIRA NO	AR-GE MERKEZİNİN ADI	İL	SEKTÖR	BELGE TARİHİ
1	Aes Elektronik Makine San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	17.12.2019
2	Agromar Marmara Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tarım	4.09.2018
3	Aka Otomotiv Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	10.07.2012
4	Akbaşlar Tekstil Enerji San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	13.11.2015
5	Aktaş Hava Süspansiyon Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	27.11.2017
6	Akyapak Uluslararası Dış Tic. Makina San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	19.10.2018
7	Almaxtex Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Tekstil	17.08.2017
8	Angst Pfister Gelişmiş Teknik Çözümler A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	12.01.2016
9	A-plas Genel Otomotiv Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.02.2019
10	Arge Emre Makina Tasarım Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	25.06.2018
11	Barida Makina San. Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	13.07.2017
12	Barmak Barutçuoğlu Gıda Makinaları San. Tic. A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	14.05.2018
13	Barutçu Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	19.12.2018
14	Baykal Makine Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	16.10.2014
15	Beka- Mak Makine Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	6.07.2018
16	Berteks Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Tekstil	6.12.2016
17	Beyçelik Gestamp Teknoloji ve Kalıp Sanayi A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.12.2009
18	Bolt Bağlantı Elemanları Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Demir ve Demir Dışı Metaller	24.02.2017
19	Borçelik Çelik Sanayii Ticaret A.Ş.	Bursa	Demir ve Demir Dışı Metaller	4.08.2017
20	Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	26.05.2009

21	Bosch Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (Benzinli ve Hidrojen Sistemler)	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	19.11.2015
22	B-plas Bursa Plastik, Metal, İnşaat, Enerji, Madencilik, Jeotermal, Turizm, Sivil Havacılık ve Tarım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	12.12.2011
23	Burçelik- Bursa Çelik Döküm Sanayi A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	11.07.2017
24	Bursalı Tekstil Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Tekstil	10.02.2017
25	Coats Türkiye İplik San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	28.06.2018
26	Coşkunöz Kalıp Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.07.2010
27	Coşkunöz Metal Form Makina Endüstri ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	4.05.2023
28	Çelikform Gestamp Otomotiv A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.07.2019
29	Çemtaş Çelik Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Demir ve Demir Dışı Metaller	27.11.2015
30	Çilek Mobilya A.Ş.	Bursa	Mobilya	27.11.2015
31	Çimtaş Çelik İmalat Montaj Ve Tesisat Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	7.10.2016
32	Demircioğlu Şase Endüstriyel Yağ Otomotiv Tekstil Gıda İnşaat San. Ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	12.10.2018
33	Demo Plastik Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Lastik-Plastik-Kauçuk	7.04.2017
34	Destek Otomotiv Yan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	10.02.2022
35	Diniz Adient Oto Donanım Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	18.08.2014
36	Doğu Pres Otomotiv Ve Teknik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.07.2019
37	Döktaş Dökümcülük Ticaret ve Sanayi A.Ş. (Bursa)	Bursa	Dökümcülük	11.09.2017
38	Durmazlar Makine Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	21.01.2010
39	Eker Süt Ürünleri Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	Bursa	Gıda Sanayi	26.07.2017
40	Elatek Kauçuk Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.07.2017
41	Elyaf Tekstil Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Tekstil	17.05.2019
42	Emko Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Elektronik	6.07.2017
43	Epsan Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Lastik-Plastik-Kauçuk	31.05.2018
44	Eralp Makine Kazan Kimya Ve Ekipmanları Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	19.12.2018

45	Erbab Otomat ve Yedek Parça Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	8.12.2022
46	Ergin Otomasyon Proses Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	9.04.2018
47	Ermaksan Makine Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	22.01.2014
48	Ermetal Otomotiv ve Eşya San. Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	21.11.2011
49	Etk-D Otomotiv Plastik Kalıp Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Lastik-Plastik-Kauçuk	26.12.2022
50	Evinoks Servis Ekipmanları San. Tic. A.Ş.	Bursa	Mobilya	24.10.2017
51	F.S.S. Fren Sistemleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.07.2019
52	Feka Otomotiv Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	4.05.2012
53	Ferkan Yedek Parça Ve Makine Sanayii Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	13.11.2017
54	Fkt Koltuk Sistemleri A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.02.2019
55	Floteks Plastik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	10.12.2021
56	Fompok Ambalaj Ve Poliüretan Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	21.01.2015
57	Formfleks Otomotiv Yan Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	20.11.2019
58	Freudenberg Sealing Technologies Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	28.05.2024
59	Grammer Koltuk Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	29.11.2010
60	Gülyüz Karoseri Otomotiv Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv	25.04.2018
61	Güncel Yazılım Bilgisayar Elektronik Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Yazılım	5.01.2018
62	Haksan Otomotiv Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	6.12.2018
63	Harput Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Tekstil	15.07.2016
64	Hektaş Ticaret Türk A.Ş. (Orhangazi Şubesi)	Bursa	Tarım	9.02.2024
65	Hid-Tek Mak. San. Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	21.07.2017
66	Hks Has Asansör A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	7.12.2016
67	Işıksoy Tekstil A.Ş.	Bursa	Tekstil	22.06.2015
68	İğrek Makina Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	13.10.2017

69	İletişim Bilgisayar Yazılım Sistemleri İhracat İthalat Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	28.11.2018
70	İnoksan Mutfak Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	28.04.2017
71	İnsu Teknik Makine Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.02.2019
72	Kaplanlar Soğutma San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	20.10.2017
73	Karesi Polyester ve Petrokimya Sanayi A.Ş.	Bursa	Tekstil	12.03.2019
74	Karsan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv	22.07.2019
75	Kereviş Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Bursa)	Bursa	Gıda Sanayi	6.09.2017
76	Kırpart Otomotiv Parçaları San. Ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.08.2017
77	Korteks Mensucat San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	9.10.2015
78	Küçükçalık Tekstil San. Ve Tic. A.Ş. (Bursa Şubesi)	Bursa	Tekstil	9.11.2017
79	M.F.K. Makina Freze Kalıp Oto Yan Sanayi İmalat ve İnşaat Paz. San. Tic. Ltd. Şti. (Yenişehir)	Bursa	İmalat Sanayi	23.11.2018
80	Marelli Mako Turkey Elektrik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	17.09.2009
81	Martur Sünger ve Koltuk Tesisleri Tic. ve San. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	17.12.2010
82	Mastaş Makine Kalıp ve Tic. A.Ş.	Bursa	İklimlendirme	14.12.2017
83	Maysan Mando Otomotiv Parçaları Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.05.2012
84	MSK FORGE METAL A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.06.2019
85	Odelo Otomotiv Aydınlatma Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.02.2012
86	Orau Orhan Otomotiv Kontrol Sistemleri Sanayi A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	30.09.2014
87	Ormo Yün İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Tekstil	6.08.2024
88	Oskim Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	3.11.2023
89	Ottonom Mühendislik Çözümleri Tasarım Otomasyon Danışmanlık Anonim Şirketi	Bursa	Mühendislik/Mimarlık Faaliyetleri	17.09.2018
90	Oyak - Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş.	Bursa	Otomotiv	22.04.2010
91	OYAK Horse Makine Ekipmanları Tic. San. A.Ş.	Bursa	Otomotiv	27.03.2024
92	Özdilek Ev Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Yazılım	18.06.2019

93	Özlü Mühendislik Proje Taahhüt Makine San.Tic.Ltd.Şti.	Bursa	İmalat Sanayi	4.05.2023
94	P.M.S. Metal Profil Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	İmalat Sanayi	20.08.2024
95	Pe-ga Otomotiv Süspansiyon, Enerji, İnşaat, Gıda, Tarım ve Hayvancılık San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.01.2018
96	Pilot Taşıt Koltukları Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	18.01.2019
97	Polyteks Tekstil Sanayi Araştırma ve Eğitim A.Ş.	Bursa	Tekstil	15.08.2017
98	Prometal Hafif Metaller Doküm San. ve Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Dökümcülük	26.12.2018
99	Rollmech Automotive San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	29.08.2012
100	Rudolf Duraner Kimyevi Madde Tic. San. A.Ş.	Bursa	Kimya	27.03.2017
101	S.y.k. Tekstil Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Tekstil	23.11.2020
102	Salmex Isı Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	31.10.2018
103	Sanko Tekstil İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (İsko Şubesi)	Bursa	Tekstil	22.04.2009
104	Sazcılar Otomotiv Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	12.04.2019
105	Sibernetik Makina ve Otomasyon Uygulamaları San. Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	19.10.2018
106	Sirena Marine Denizcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Denizcilik	19.04.2017
107	Skt Yedek Parça ve Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	23.01.2015
108	Sözal Kimya Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Kimya	11.12.2017
109	Sütaş Süt Ürünleri A.Ş.	Bursa	Gıda Sanayi	21.10.2016
110	Şahinkul Makina ve Yedek Parça San. Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	27.12.2018
111	Şanmak Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	13.02.2018
112	Şem Lastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.02.2019
113	T.K.G Otomotiv Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	8.11.2017
114	Tat Gıda Sanayi A.Ş.	Bursa	Gıda Sanayi	6.10.2017
115	Tece Dekor Kağıt Baskı Emprenye San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Mobilya	31.07.2018
116	Tekaydınlar Otomotiv Motorlu Araçlar ve Karoser San. Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	4.05.2023

117	Teknik Malzeme A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.01.2016
118	Temiz Basıncılı Kap İmalatı Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	26.12.2018
119	Teracity Yazılım Teknolojileri San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Yazılım	25.06.2015
120	Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	Bursa	Otomotiv	5.11.2008
121	Toksan Yedek Parça İmalat Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	16.06.2011
122	Trex Dijital Akıllı Üretim Sistemleri Anonim Şirketi	Bursa	Yazılım	14.02.2017
123	Turkuaz Tekstil San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	25.09.2018
124	Türk Prysmian Kablo Ve Sistemleri A.Ş.	Bursa	Enerji	11.12.2015
125	Ulaşım İç ve Dış Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv	14.04.2023
126	Uludağ İçecek Türk A.Ş.	Bursa	Gıda Sanayi	15.11.2017
127	Unimak Makina Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	26.12.2017
128	United Genetics Turkey Tohum Fide A.Ş.	Bursa	Tarım	14.01.2020
129	Uzman Kataforez Yüzey Kaplama San. Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.10.2015
130	Üçge Mağaza Ekipmanları Pazarlama Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	21.09.2018
131	Ünver Grup Otomotiv Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	19.06.2017
132	Valeo Otomotiv Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	16.06.2011
133	Yamas Yaşar Makina Kalıp Oto Yedek Parça Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	24.05.2017
134	Yeşilova Holding A.Ş.	Bursa	Demir ve Demir Dışı Metaller	9.10.2015

Kaynak: <http://agtm.sanayi.gov.tr>

5. İLLERE GÖRE TASARIM MERKEZİ SAYILARI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre, Türkiye genelinde faaliyette olan Tasarım Merkezi sayısı 338'dir. Bursa ili 31 tasarım merkezi sayısı ile İstanbul ve Ankara'nın ardından 3. Sıradadır. (<https://agtm.sanayi.gov.tr/31.01.2025> verileri, Tablo 13)

TASARIM MERKEZLERİNİN İL BAZINDA DAĞILIMI

SIR A NO		TASARIM MERKEZİ SAYISI	SIR A NO		TASARIM MERKEZİ SAYISI
1	İstanbul	149	17	Kırklareli	1
2	Ankara	36	18	Mersin	1
3	Bursa	31	19	Antalya	1
4	İzmir	26	20	Konya	1
5	Kocaeli	16	21	Malatya	1
6	Tekirdağ	13	22	Kahramanmaraş	1
7	Denizli	12	23	Karabük	1
8	Adana	8	24	Hatay	1
9	Manisa	7	25	Zonguldak	1
10	Sakarya	5	26	Sivas	1
11	Kayseri	4	27	Bilecik	1
12	Aydın	3	28	Çanakkale	1
13	Kütahya	3	29	Gaziantep	1
14	Eskişehir	3			
15	Düzce	2			
16	Yalova	2			

Kaynak: <http://agtm.sanayi.gov.tr>

Bursa'da faaliyet gösteren firmalardan 31'inde tasarım merkezi kurulmuştur. Bu

merkezlerden 4'ü tekstil sektöründe, 7'si otomotiv tedarik sanayinde, 9'u otomotiv sanayinde ve 1'i otomotiv tasarımı ve mühendisliği alanında olmakla toplam 17 tanesi otomotiv sektöründe faaliyet gösteren firmalarda kurulmuştur.

SIRA NO	MERKEZ ADI	İL	SEKTÖR	BELGE TARİHİ
1	Vanelli Tekstil Sanayi ve Tic. A.Ş.	Bursa	Tekstil	22.11.2016
2	Çilek Mobilya Anonim Şirketi	Bursa	Mobilya	27.12.2016
3	İnova Koltuk Sistemleri Araç Tas. Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	23.02.2017
4	Beyçelik Gestamp Otomotiv Sanayi A. Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	14.04.2017
5	Elvin Tekstil Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Tekstil	8.05.2017
6	UPK Otomotiv Yan San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	7.11.2017
7	Isringhausen Oto Yan Sanayi Yedek Parça ve Koltuk Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	16.02.2018
8	Step Tasarım Mühendislik ve Danışmanlık Hiz. Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Tasarımı ve Mühendislik	21.03.2018
9	Durak Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Tekstil	4.05.2018
10	Simetrik Pro Üretim Sistem Çözümleri ve Endüstriyel Ekipman Teknolojileri San. ve Tic. Ltd. Şti.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	31.05.2018
11	Orakçı Makina İmalat İth. İht. San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv	11.06.2018
12	Öztuğ Endüstri Ve Otomotiv Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv	12.09.2018
13	Mertay Metal Saç Makina Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	İmalat Sanayi	2.10.2018
14	Hünel Kalıp Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Bursa	Otomotiv	21.11.2018
15	Nestle Türkiye Gıda Sanayi A.Ş.	Bursa	Gıda Sanayi	11.12.2018
16	Yps Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	13.12.2018
17	Valeo Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	11.02.2019
18	Nsk Otomotiv Sanayi Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv Yan Sanayi	22.07.2019
19	Hasan Sözüneri Mimarlık Mühendislik Müş. Kont. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti	Bursa	Mühendislik/Mimarlık Faaliyetleri	22.01.2020
20	İpekiş Mensucat Türk A.Ş.	Bursa	Tekstil	29.01.2020
21	Simetrik Dizayn Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	19.06.2020

22	Sanver Mühendislik Elektrik Elektronik Bilgisayar Sistemleri Makina Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	7.08.2020
23	Kaplam Otomotiv Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Otomotiv	14.12.2020
24	Bosch Rexroth Otomasyon Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Bursa	Makine ve Teçhizat İmalatı	2.09.2021
25	Seğer Ses ve Elektrikli Gereçler Sanayi Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv	6.04.2023
26	Canray Ulaşım Sistemleri Anonim Şirketi	Bursa	İmalat Sanayi	2.08.2023
27	Hidkom Mühendislik Mümessillik Taahhüt Makina San. Tic. Ltd. Şti.	Bursa	İmalat Sanayi	18.09.2023
28	Pilotcar Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.	Bursa	Otomotiv	8.12.2023
29	Akteknik Kalıp Anonim Şirketi	Bursa	Otomotiv yan sanayi	15.02.2024
30	Yazaki Systems Technologies Turkey Otomotiv Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Bursa	Otomotiv	7.03.2024
31	Segula Technologies Turkey Mühendislik Anonim Şirketi Bursa Şubesi	Bursa	Mühendislik/Mimarlık Faaliyetleri	20.08.2024

Kaynak: <http://aetm.sanavi.gov.tr>

6. ULUSLARARASI YATIRIMLAR

Türkiye'de yılın ilk yarısında toplam sermayesi 5,4 milyar lirayı bulan 9 bin 828 yabancı ortaklı şirket kuruluşu gerçekleştirildi. Bursa, bu kategoride 5'inci sırada yer aldı.

BURSA'DA 262 YABANCI SERMAYELİ ŞİRKET KURULDU

İstanbul, 6 bin 122 şirketle söz konusu dönemde en fazla yabancı sermayeli şirketin kurulduğu iller sıralamasında ilk sırada yer aldı. Bu ili Antalya 767, Ankara 402, Mersin 353 ve Bursa 262 şirketle takip etti. İstanbul'da kurulan söz konusu şirketlerin toplam sermayesi 3,3 milyar lira oldu. İstanbul'u, 397,8 milyon liralık sermayeyle Antalya, 350,8 milyon lira sermayeyle Bursa, 292,9 milyon lira sermayeyle de Mersin izledi. Ardahan, Bitlis, Bartın, Çankırı, Gümüşhane ve Sinop'un da aralarında olduğu bazı illerde yabancı sermayeli şirket kuruluşu gerçekleşmedi. Öte yandan geçen yılın ilk yarısında 3,2 milyar lira sermayeye sahip 5 bin 978 yabancı ortaklı şirket kurulmuştu. Buna karşın bu yılın aynı döneminde bu sayının yüzde 64,4 artarak 9 bin 828 yabancı ortaklı şirket kuruluşunun gerçekleşmesi dikkati çekti. (kaynak: btsoekonomi.com)

KAYNAKLAR

1. T.C. Ticaret Bakanlığı (www.ticaret.gov.tr)
2. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (www.sanayi.gov.tr)
3. Türkiye İhracatçılar Meclisi (www.tim.org.tr)
4. Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr)
5. Uludağ İhracatçı Birlikleri (www.uib.org.tr)
6. Otomotiv Sanayii Derneği (www.osd.org.tr)
7. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (www.btso.org.tr)
8. Sosyal Güvenlik Kurumu (www.sgk.gov.tr)
9. Kaynak: T.C. Bursa Valiliği "Bursa 2023 Sosyo-Ekonomik Göstergeler" Raporu
10. Kaynak: Bursa Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2023 İl Brifing Raporu
11. Kaynak: www.iskur.gov.tr
12. kaynak: btsoekonomi.com

YASAL UYARI; Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.